

Om inntektssystemet

Gjennom inntektssystemet fordeles kommunens frie inntekter

Frie inntekter består av rammetilskudd og skatteinntekter, og utgjør omtrent 70% av kommunesektorens samlede inntekter.

For at kommune skal kunne gi likeverdige tjenestetilbud til innbyggerne, inneholder inntektssystemet to store utjevningsmekanismer:

Ufrivillige kostnadsforskjeller utjevnes fullt ut

Skatteinntekter utjevnes delvis

Ulike elementer i inntektssystemet

- Frie inntekter som inntektssystemet omfordeler for å utjevne forskjeller mellom kommuner – skatteinntekter og rammetilskudd
- De skatteinntektene som går inn i utjevningen er inntekts- og formuesskatt fra personlige skatteyttere og naturressursskatt fra kraftforetak. Disse er omfordelt gjennom inntektsutjevningen.
- Den største delen av rammetilskuddet består av innbyggertilskuddet som er omfordelt gjennom utgiftsutjevningen. I tillegg inneholder rammetilskuddet regionalpolitiske tilskudd og skjønntilskudd.

Utgiftsutjevningen omfordeles ufrivillige kostnadsulempes

- Innbyggertilskuddet utgjør hoveddelen av rammetilskuddet, og fordeles i utgangspunktet med et likt beløp per innbygger. Siden kommuner og fylkeskommuner varierer etter forhold som geografi, alderssammensetning og ulike levekår, omfordeles inntektene slik at alle får sine utgifter dekket. Kommunene og fylkeskommunene får kompensasjon for ufrivillige kostnads- og etterspørselsforskjeller gjennom utgiftsutjevningen. Opplegget for utgiftsutjevningen er ganske likt for kommuner og fylkeskommuner.

- Utgiftsutjevningen skjer ved hjelp av en kostnadsnøkkel. Kostnadsnøkkelen består av en rekke objektive kriterier, som forklarer hvorfor det er forskjeller i kommunenes utgifter til velferdstjenester. Eksempler på slike kriterier er blant annet antall barn i skolepliktig alder, antall eldre, bosettingsmønster og reiseavstander i kommunen. Kostnadsnøkkelen sørger for å omfordele denne andelen av rammetilskuddet fra kommuner som er rimeligere å drive enn landsgjennomsnittet, til kommuner som er dyrere å drive enn landsgjennomsnittet.

Hvilke data brukes i utgiftsutjevningen?

- Vi legger kriteriedata inn i inntektssystemet for å beregne hvor dyre kommunene er å drive. Kriteriedata, sammen med kostnadsnøklerne, blir brukt til å lage indekser for beregnet utgiftsbehov for hver kommune. Kommunal- og distriktsdepartementet innhenter dataene fra Statistisk sentralbyrå, Kunnskapsdepartementet, Samferdselsdepartementet, Helsedirektoratet og NAV. Disse bygger i hovedsak på data fra folkeregisteret og innrapporterte data fra kommunene. Kriteriene skal oppdateres hvert år, og departementet orienterer kommunene om hvilke data som benyttes for deres kommune i forkant av beregningen av statsbudsjettet.

Regionalpolitiske tilskudd ivaretar enkelte grupper av kommuner

- I rammetilskuddet inngår også regionalpolitisk begrunnede tilskudd. Disse tilskuddene skal ivareta ulike hensyn, som regional- og distriktpolitiske mål, høy befolkningsvekst og storbyutfordringer. Regionalpolitiske tilskudd til kommunene er distriktstilskudd Nord-Norge, distriktstilskudd Sør-Norge, storbytilskudd, regionsentertilskudd og veksttilskudd.
- Tildelingen av distriktstilskudd Sør-Norge og distriktstilskudd Nord-Norge tar utgangspunkt i [distriktsindeksen](#), som er et uttrykk for graden av distriktsutfordringer i en kommune.

Skjønnstilskuddet kompenserer for spesielle lokale forhold

- Skjønnstilskuddet er en del av rammetilskuddet og brukes til å kompensere kommuner for spesielle lokale forhold som ikke fanges opp i den faste delen av inntektssystemet.
- Kommunal- og distriktsdepartementet fastsetter den fylkesvise fordelingen av skjønnstilskuddet til kommunene. Statsforvalterne fordeler videre fylkesrammene mellom kommunene basert på retningslinjer fra Kommunal- og distriktsdepartementet. Retningslinjene skal sikre en likeverdig behandling av kommunene i alle landets fylker.

Inntektsutjevningen omfordeler skatteinntekter

- Skatteinntektene utgjør om lag 40 prosent av kommunesektorens samlede inntekter og litt over halvparten av sektorens frie inntekter. Skatteinntektene har derfor stor betydning for inntektsnivået i hver enkelt kommune. Det er store forskjeller i skatteinntektene mellom kommunene. Gjennom en egen inntektsutjevning utjevnes delvis disse forskjellene mellom kommunene, ved at skatteinntektene blir omfordelt fra kommuner med skatteinntekter per innbygger over landsgjennomsnittet til kommuner med skatteinntekter per innbygger under landsgjennomsnittet.

- Inntektsutjevningen innebærer at kommuner som har skatteinntekter per innbygger under et gitt nivå av landsgjennomsnittet ("referansenivå") mottar en bestemt andel av differansen mellom eget nivå og referansenivået. Andelen mellom eget nivå og referansenivået heter kompensasjonsgraden. Samtidig trekkes kommuner som har skatteinntekt per innbygger over et gitt nivå av landsgjennomsnittet ("trekknivå") en viss andel av skatteinntektene som overstiger dette nivået. Den andelen av skatteinntektene som blir trukket fra disse kommunene, heter trekkgraden.

Regjeringens forslag til ny innteksfordeling mai 2024

- En mer rettferdig system
- Øke skatteutjevningen fra 60% til 64%
- Kommunene i Østfold har hatt en skatteinngang etter utjevning på omtrent 94% av landssnittet – skatteinntektene til østfoldkommunene øker etter UDF-Østfolds møte med Østfoldbenken, og dersom forslaget får flertall i Stortinget, til omtrent 96%.

Virkninger av forslaget

- Sjå tal for alle kommunar